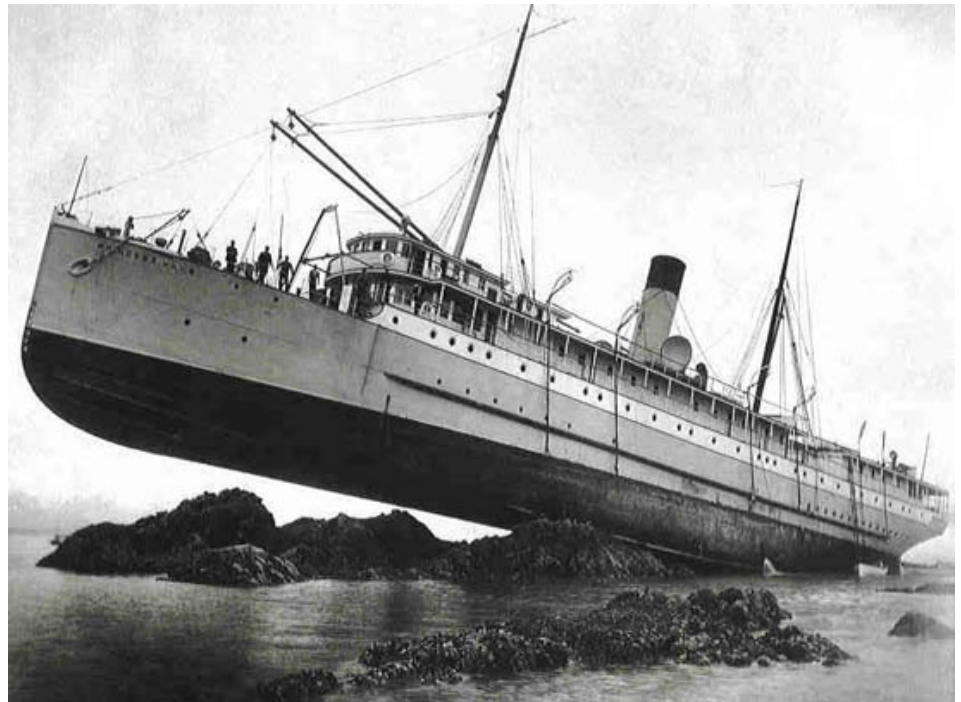

Möta människor med rättshaveristiskt beteende

- Jakob Carlander,
leg psykoterapeut
- Linköping
- 2018-05-14

Jakob Carlander Andreas Svensson

MÖTA MÄNNISKOR MED

RÄTTS- HAVERISTISKT BETEENDE

HANDBOK FÖR
YRKESVERKSAMMA

NY UTÖKAD
UPPLAGA

GOTHIA
FÖRTE LÖN HC

”Det samlades en armé av
rättshaverister utanför hans (Benny
Fredriksson) dörr som ropade på
blod”.

Leif Zern, DN 19 mars -18

En ensamstående mamma kämpar för sin dotters rätt till särskilt stöd i skolan. Hon är inte lätt att gå till mötes. Å ena sidan kräver hon särskilt stöd åt dottern. Å andra sidan motsätter hon sig den utredning som behövs för att ge stödet. Dottern har bytt skola ett flertal gånger. Mamman kommer i ständig konflikt med rektorer, elevassistenter, lärare och tjänstemän. Gör flera anmälningar till skolinspektionen

Rektor gör en orosanmälan till socialtjänsten. Det gör mamman än mer upprörd som ser anmälan som en hämnd mot henne själv.

- Vid en skola har två föräldrar anklagat en lärare för bristande kompetens. På kommunkontoret har de begärt ut lärarens ansökningshandlingar vilka de nagelfar som en brottsutredning. I ett brev till rektor, med kopia till alla andra föräldrar, begär de sedan ett extra föräldramöte. Rektorn som har fullt förtroende för sin personal vägra ett sådant möte. Dagen efter blir rektorn anmäld till Skolinspektionen.

- En pappa som befinner sig i vårdnadstvist med barnets mamma anklagar en lärare för att stå på mammans sida. Han hotar med att stämma hen inför tingsrätten och säger att han även gjort polisanmälan.

Rättshaverist

Rättshaveristiskt
beteende

Grundläggande rätt att
göra vår åsikt hörd och få
vår sak prövad

Hotar med det som är lagligt

Gör du egen ketchup, din feta jävel?!
Du ska göra din egen ketchup!

Besvärlig är inte rättshaveristiskt beteende

En studie från Australien

-visar på att 1 % av de som kom i kontakt med kommunala förvaltning och service eller annan myndighet uppvisade ett rättshaveristiskt beteende.
- Men att dessa tog 30 % av arbetets resurser i anspråk.

På andra språk och med andra begrepp

- Justice Obsession Syndrome (Christian Diesen)
- Kohlhaas Syndrome (Jozsef Gerevich och Gabor S. Ungvari)
- Post Traumatic Embitterment Disorder, PTED (Michael Linden)
- MISP – Medborgare som inte sätter punkt (Jonas Stiern)
- Querulous
- Rechthaberei

Har vi förlorat förmågan att lida?

Dagens ris

● ... till dig på Lucullus postavdelning som oombedd klistrade ett frimärke snett på ett viktigt brev och dessutom gav ett nonchalant bemötande. Min hustru blev mycket sårad.

Hans

Ett begrepp på väg bli officiellt?

Olika grupper – nivåer?

- De vanligaste påverkarna vid trakasserier är enligt utsatta tjänstemän inom de flesta organisationer personer i desperata situationer och personer med en trolig **psykisk störning**.
- Tjänstemän på Kustbevakningen, Tullverket och bland nämndemännen uppger i stället att **upprörda medborgare** är den vanligaste påverkaren vid trakasserier.
- På Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Justitiekanslern anger flest tjänstemän att **rättshaverister** ligger bakom trakasserierna.
- **Rättshaverister** beskrivs som krävande, hänsynslösa och omständliga. De tröttar ut tjänstemännen och gör dem osäkra genom upprepade trakasserier.

HOT MOT PERSONAL

Vår personal är här för att hjälpa er på bästa sätt.

Hot och våld, verbala kränkningar, filmning och fotografering tolereras inte.

SAS Ground Handling kommer vid behov att vidta åtgärder för att skydda sin personal.

Vänligen respektera vår personal.
Tack för visad hänsyn.

ASSAULTS ON STAFF

While travelling through the airport,
please be courteous when dealing with our staff.

Any threats, verbal abuse or violence towards our staff
will be taken seriously and you may be prosecuted.

Photography and video recording of our staff is
prohibited.

Our staff are trying to help you with your journey.
Thank you for your cooperation.

GROUND HANDLING

Juridisk ton

- En person med detta beteende har ibland en saklig, akademisk och lite ålderdomlig juridisk ton. En kombination av nedlåtande attityd, aggressiv påstridighet, ifrågasättande misstänksamhet och juridisk stramhet.
- *En pappa ringer gällande sitt barn och har synpunkter på det pedagogiska arbetet. Han är lugn i rösten. Ställer frågor och fortsätter även då han fått svar. Det blir aldrig något slut på frågandet. Till slut säger han att jag inte verkar vara rätt person på rätt plats. För mig känns det som att vara utsatt för ett förhör.*

Kan inte hantera situationer med
mentala processer

.... utan söker istället lösa dem med
juridiska förlopp

Mentalisering

Se sig själv utifrån
och förstå andra inifrån

Mentalisera

- Göra egna och andras handlingar begripliga utifrån bakomliggande mentala avsikter, som önskningar, känslor och föreställningar (*om personalen har en annan mening är det inte för att vara elaka*)
- Det som finns i sinnet, finns i sinnet (och inte hos den andre)
- Förstå sig själv och andra i termer av mentala tillstånd och mentala processer (Vill jag ha ett samtal med mitt barns kontaktperson en fredag eftermiddag då det är många vikarier förstår jag det får vänta till nästa vecka. Och om jag skriker upprört inser jag att människor i min omgivning blir rädda)

JO beslut 2016-06-01, dnr 678-2015

Även när den enskilde uppträder på ett sätt som upplevs som besvärligt måste en tjänsteman kunna hantera situationen professionellt och hålla en god samtalston. Krav på saklighet i 1 kap. 9 § RF.

Kan inte hantera situationer med
mentala processer

.... utan söker istället lösa dem med
juridiska förlopp

Portade föräldrar JO-anmäler

- Ett föräldrapar förbjuds att besöka sina barns skola, utom vid föräldramöten, utvecklingssamtal och andra i förväg bokade möten. Men föräldrarna ifrågasätter beslutet och vill att justitieombudsmannen (JO) ska ta ställning till om rektorer har rätt att porta föräldrar på det här viset.
- Bakgrunden till beslutet är att föräldrarna i september besökte skolan utan att berätta vilka de var, trots att personalen frågade dem. De blev ombedda att lämna, men gick ändå in i skolan. De ska också vid ett annat tillfälle ha besökt skolan och personalen ska då ha känt obehag.

Beslutet i korthet: Rektorerne beslutade vid två tillfällen att förbjuda två vårdnadshavare att besöka skolorna, med undantag för utvecklingssamtal och föräldramöten.

Enligt JO är det en uppgift för huvudmannen, genom den ansvariga nämnden, att fatta beslut i frågan om tillträdesförbud. Rätten att besluta om tillträdesförbud kan delegeras till rektor.

I det aktuella fallet hade nämnden delegerat till rektorerne att fatta beslut i arbetsmiljöfrågor. Enligt JO innefattar inte en sådan delegation på ett tillräckligt tydligt sätt rätten att besluta om tillträdesförbud. Rektorerne var därför inte behöriga att fatta besluten. Med hänsyn till att behörighetsfrågan kan ha uppfattats som svårbedömd av rektorerne, och till att även huvudmannen var av uppfattningen att det var rektorens uppgift att besluta i frågan, finns det dock inte tillräckliga skäl för att kritisera rektorerne för att de fattade beslutet trots att de inte var behöriga.

Rektorerne kan dock inte undgå kritik för att det första beslutet saknade tidsbegränsning.

Ett beteende i olika grad

- Svår
- Måttlig
- Lindrig
- Minimal

Två miljöer

Offentlig rättshaverism

Privat rättshaverism

Diagnos ICD 10:

Kverulansparanoia

”präglad av aggressiv självhävdelse, parad med misstro mot auktoriteter och samhällets administration. Det är en man som håller på sin rätt, överklagar från instans till instans och som i avslag ser bevis på samhällets ruttenhet och systematiska maskopi mot honom” (Ottosson 423:1983).

Rättshaveristiskt beteende i andra diagnoser och tillstånd.

- Personlighetssyndrom
- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- Traumatiska krisreaktion som inte utvecklas, med känslomässigt undvikande som följd.

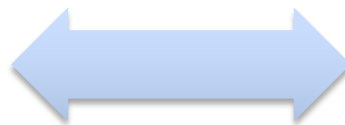
Post Traumatic Embitterment Disorder - PTED

- Process av ältande och grubblande vid ångestsyndrom.
- En kombination av dessa faktorer
- Vanföreställningssyndrom
- Men inte psykopati!

Narcissistisk
aggressivitet

Paranoid
misstänksamhet

Tvångsmässig
ihärdighet

Autism och rättshaveristiskt beteende

- *”Rättshaveri är påfallande vanligt inom aspergergruppen, vilket kan förklaras av en personlighet präglad av bristande sunt förnuft, pedantiskt regeltänkande, uttalad envishet och verbal begåvning. Inte sällan vinner de processerna” (Bejerot 3223:2004).*

Beteende vid autism

- *”Anklagelsen att vara en allmän olägenhet har tenderat att förekomma när personen med Aspergers syndrom envetet har agerat utifrån en upplevelse av orättvisa i en dispyt med en annan person. Det har då handlat om en principalsak som har drivits så långt att den har blivit absurd eller lett till en konfrontation och stötande beteende” (Attwood 394:2008).*

Men generalisera inte

Kriterier på ett rättshaveristiskt beteende

- Lång och omständlig berättelse, som ofta följer ett bestämt ritual och ska delas av så många som möjligt. Återkommande långa telefonsamtal. Vill ha sista ordet.
- Vägrar att låta sig överbevisas av fakta och rättsliga beslut.
- Ställer krav som ofta inte är förenliga med regler, lagstiftning, vetenskap, beprövad erfarenhet eller evidens. Kräver att få instruera eller utbilda personal
- Begär ut alla tänkbara handlingar, ofta för att avslöja, ibland som bestraffning. Ställer många och detaljerade frågor på materialet.
- Spelar in samtal – gör bildupptagningar – samlar på dokumentation
- Skickar brev, mejl och sms i stor mängd till handläggare, enhetschefer och andra myndighetspersoner; ofta med liktydligt innehåll och med kopior till alla tänkbara adressater. Skriver på ett speciellt sätt: **VERSALER, ????** !!!!! **Färgad text**
- Hög benägenhet att anmäla, lämna klagomål och överklaga till många instanser och myndigheter, vilka åtföljs av ständiga kompletteringar. "Egna domstolar".
- Vill gärna agera ombud för andra och föra deras talan med den egna erfarenheten som grund.
- Gör bruk av metaforer och bilder som förstärker den egna upplevelsen på ett överdrivet och absurt sätt.
- Kan bli nedsättande och ironisk. Ibland också kränkande, hotfull och våldsam, inte sällan utan att själv förstå det.
- Utvecklar ofta ett personligt agg till enskilda personer inom verksamheten.
- Klyver verksamhet/omvärld i goda och onda. De goda som en relief till andras ondska

Inspelade samtal på social medier

Vad kan jag göra?

Samtalets verktygslåda

Etisk och praktisk regel

Alltid

- Mentalisera, inkludera, acceptera
- Validera

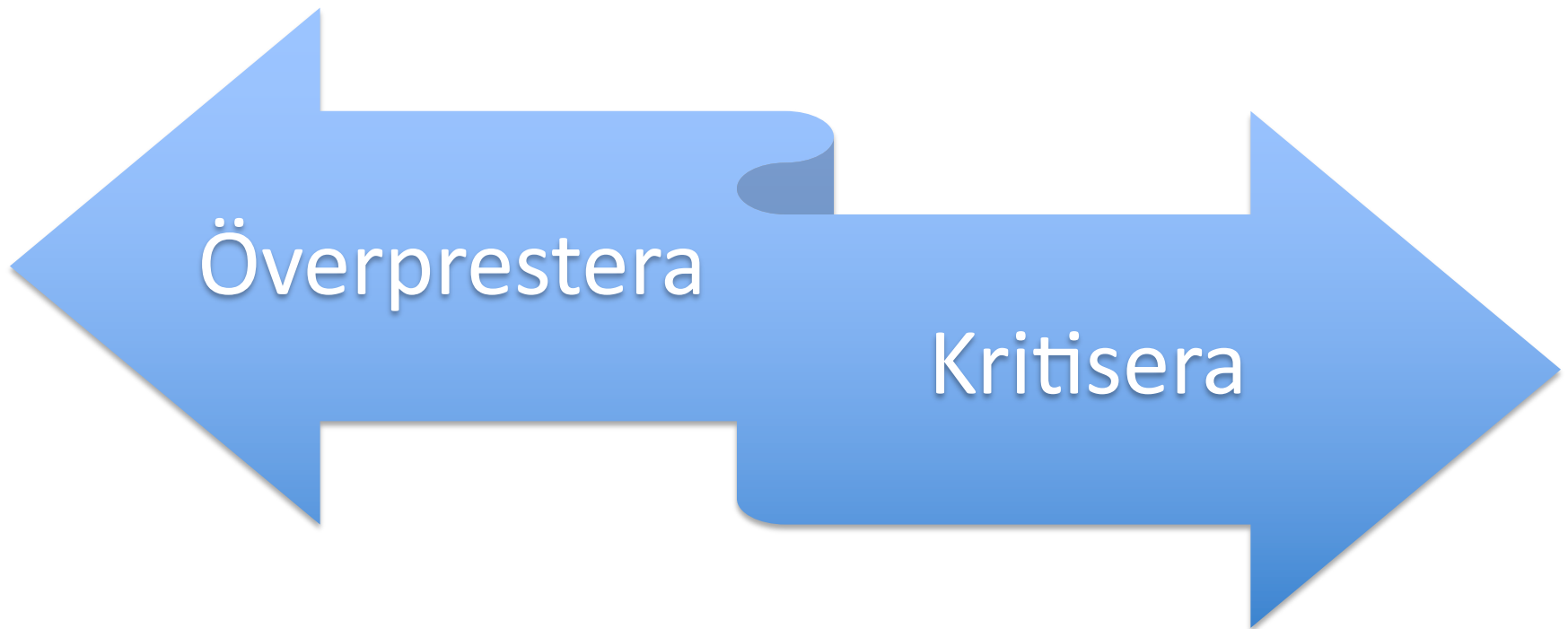
Ofta

- Motivera, visa flexibilitet och uppnå samförstånd
- Motiverande samtal

Ibland

- Begränsa, släppa taget, minska
- Lågaffektivt bemötande

Två diken

Våra affekter i mötet med rättshaveristiskt beteende

- Aggression
- Oro – Rädsla
- Skam - Skuld

Argumentera inte Förstärker skillnader

Börja med att uppmärksamma den
andre, gå sedan in på ditt svar

*”Jag ser och hör hur upprörda ni är och att ni
kräver ett extra möte, vi kommer inte att ha ett
sådant möte nu, jag kan förklara varför....”*

Validera – underlättar att mentalisera

*Jag är jag för att jag är jag och du är du
för att du är du. Men om du är du för att
jag är jag, så är inte längre du du.*

Två nivåer av validering

- Juridisk validering
 - kan uppfattas som känslolokalt
- Psykologisk validering
 - kan misstas för medhåll

Lågaffektivt bemötande: Två sätt att vinna en dragkamp

Våga fatta beslut

*”Även om
serviceskyldigheten
är långtgående så
innebär det dock
inte att den är
obegränsad”*

Var inte en papegoja. Bli en en rondell!

Sök inte avsluta beteendet.
Skapa istället en tröghet i kontakten;

JO 1977-2016

- Hur och i vilken form kommunikationen med den enskilde ska ske från myndighetens sida, t.ex. skriftligen eller muntligen, avgör myndigheten själv. Myndighetens ställningstagande får dock aldrig vara godtyckligt. Vid en avvägning mellan intresset av en god arbetsmiljö och den enskildes önskemål om sättet för kommunikering kan det ibland finnas skäl att låta arbetsmiljöintresset väga över.

JO beslut 2014-07-10, dnr 180-2014

- Hantering av en person vars frågor och framställningar utgjorde ett arbetsmiljöproblem
- Muntliga eller skriftliga frågor, inbokade möten, omdirigering av e-post
- Alla skriver behöver inte besvaras
- Kan vara godtagbart ställa krav på sökanden i vissa fall – angelägenhetsgrad; tur och ordning

Avsluta samtal

- JO (3912-2007):
- ”Om en befattningshavare avslutar ett samtal med en person som är oförskämd eller arg eller som för en diskussion som inte leder vidare behöver detta givetvis inte innebära att denne inte uppträder korrekt”.

JO 1977-2016

- En myndighet kan alltså inte vägra att ta emot t.ex. telefonsamtal från en viss person. En annan sak är att en tjänsteman givetvis måste ha möjlighet att på ett lämpligt sätt avsluta ett samtal där den enskilde t.ex. endast upprepar samma sak eller gör utvecklingar som inte är relevanta för samtalet.

Lågaffektivt bemötande = "svalkande likgiltighet"

*En mor kom till mig:
Säg,
vad är det som fattas
i min kärlek?
Mina barn älskar mig ej
som jag dem.
Jag sade:
likgiltighet.
Lite svalkande likgiltighet
fattas i din kärlek.
- då gick hon bort
seende mot jorden*

Henry Parland 1928

Svalkande likgiltighet

ZITS

SCOTT AND
BORGES

Hopp

